

6. *Pilbeam A.* The Language Audit. Language Training. – Toronto: Toronto University Press, 1979.

7. *Reeves N, Wright C.* Linguistic Auditing. A Guide to Identifying Foreign Language Communication Needs in Corporations. – Clevedon: Multilingual Matters Ltd, 1996.

УДК 379.821:502/504:613-053.67

Шаповалова Т.Г.

ВАЛЕОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА КЕРІВНИКА ГУРТКА

У статті розглядаються питання використання інтерактивних методів підготовки керівників гуртків до виховання вмінь і навичок здорового способу життя.

В статье рассматриваются вопросы применения интерактивных методов подготовки руководителей кружков по воспитанию умений и навыков здорового способа жизни.

The article describes the questions of adaptation of interactive methods of preparation for hobby group teachers on upbringing the healthy life skills.

Останнім часом інтерес учених-філософів, культурологів, соціологів, психологів, педагогів та медиків до проблеми здоров'я людини значно посилюється [2; 3; 4]. Україна активно сприйняла світові тенденції щодо поліпшення стану здоров'я населення через освіту. Серед найважливіших стратегічних завдань національних програм “Освіта” (Україна ХХІ століття) і “Діти України” було визначено всебічний розвиток людини і становлення її духовного, психічного та фізичного здоров'я. З 1994 року у школах України почалось викладання валеології. Реалізація валеологічних ідей пов'язана з удосконаленням змісту педагогічної освіти відповідно до вимог сьогодення з метою формування валеологічної культури підростаючого покоління, розвитку індивідуальних якостей особистості та професійної підготовки дітей та молоді.

Однак на сьогодні поза увагою дослідників залишилась проблема формування валеологічної культури у процесі становлення особистості підлітка, виявлення чинників педагогічного впливу на цей процес, їх взаємозв'язок; недостатньо висвітлено і розроблено зміст й особливості підготовки вчителів та керівників гуртків, які можуть створити умови для формування здорового способу життя у дітей і підлітків.

На особливу увагу заслуговує позашкільна освіта дітей та підлітків, яка є важливою складовою цілісного процесу виховного впливу на формування гармонійно розвиненої особистості. У період реформування та становлення нашої країни все актуальнішим стає завдання побудови нових відносин між особистістю і суспільством. Позашкільна педагогіка – важлива ланка навчально-виховного процесу для формування валеологічного світогляду школярів [5]. Останнім часом позашкільні навчальні заклади почали перебудовувати навчально-виховну роботу з урахуванням валеологічних проблем сьогодення.

Метою нашого дослідження є теоретичне обґрунтування та перевірка ефективності використання інтерактивних методів підготовки керівників гуртків до виховання вмінь і навичок здорового способу життя у вихованців.

На сьогодні існують програми шкільного інтегрованого курсу з валеології (автори: Т. Бойченко, Н. Вадзюк, В. Мовчанюк, Т. Усатенко, А. Царенко, М. Шабатура) для 1–10 класів; інтегрованого курсу з навчальних предметів “Валеологія” та “Охорона життя і здоров'я учнів” (“Основи безпеки життєдіяльності”) для 1–3 класу (автори: Т. Воронцова, Н. Адамчук, Н. Максимова, В. Пономаренко, С. Страшко); програма гуртка в позашкільних навчальних закладах “Валеологія” (автори: О. Команєва, Ю. Ломака, Л. Чіп, В. Язловецький).

Результати різноманітних досліджень дозволяють стверджувати, що традиційна система освіти більшою мірою зорієнтована на здобуття знань та інформації, а формування життєвих умінь і навичок недостатнє, рівень підготовки дітей до самостійного життя не відповідає сучасним вимогам [1].

Нами була розроблена програма з валеології для позашкільного навчального закладу еколого-натуралістичного профілю відповідно до вимог основних положень Концепції валеологічної освіти й рекомендована як програма з валеології для гуртків еколого-натуралістичного профілю [6].

Ця програма повинна виконувати такі функції:

- надання можливості накопичувати мінімум знань, необхідних для формування підлітком культури здоров'я та створення індивідуальної програми здорового способу життя;
- ліквідація прогалів у базовій освіті підлітків загальноосвітніх шкіл щодо проблем збереження й зміцнення власного здоров'я;
- превентивності поведінки підлітка з урахуванням його вікових особливостей.

Формування здорового способу життя, реалізація програм первинної профілактики, викладання навчальних предметів, пов'язаних з розвитком життєво важливих компетенцій в учнів, потребують використання сучасних навчальних технологій. Однак у наших умовах керівники гуртків, які отримали традиційну підготовку в педагогічних вищих навчальних закладах, не володіють відповідними методиками, що знижує можливості формування валеологічної культури, умінь і навичок здорового способу життя.

Результати наших досліджень засвідчили, що керівники гуртків недостатньо використовують власні можливості через брак практичного досвіду з відповідних технологій валеологічного виховання. Це також пов'язано зі слабкою підготовленістю керівників гуртків щодо впровадження ідей здорового способу життя в навчально-виховний процес позашкільного навчального закладу, з недостатнім використанням педагогами активних форм і методів, інноваційних технологій у роботі з вихованцями.

Ми пропонуємо програму “Школа валеологічної освіти” для педагогічних працівників позашкільного навчального закладу, яка має на меті:

- ознайомити керівників гуртків різного профілю з валеологією – наукою про здоров’я, зі станом здоров’я дітей в Україні;
- розкрити та проаналізувати зміст понять “здоров’я”, “здоровий спосіб життя” та їх структурні елементи;
- розкрити соціально-психологічні механізми та педагогічні засади здорового способу життя;
- навчити елементарних традиційних і нетрадиційних методів оздоровлення, які можна застосувати на заняттях гуртка.

Зміст програми “Школа валеологічної освіти” включає шість розділів:

- теоретико-методологічні засади валеології та педагогіки здорового способу життя;
- традиційні та нетрадиційні методи оздоровлення організму людини;
- методи діагностики фізичного та психічного здоров’я гуртківця;
- раціональне харчування гуртківця;
- загартовування – важливий елемент здорового способу життя;
- життя – це рух.

За підсумками вивчення програми керівник гуртка повинен знати:

- стан формування здорового способу життя в підлітків та шляхи поліпшення цього процесу в Україні;
- визначення понять “валеологія”, “здоров’я”, “здоровий спосіб життя”;
- складові та критерії фізичного, психічного, духовного та соціального здоров’я;
- основні показники здорового способу життя;
- методи діагностики фізичного та психічного здоров’я;
- режим раціонального харчування;
- способи загартовування організму;
- уміти:
  - проводити експрес-діагностику фізичного та психічного здоров’я підлітка;
  - проводити моніторинг якості виховного впливу соціального (сім’ї, малої соціальної групи, школи та позашкільного закладу) та екологічного середовища;
  - оволодіти методикою визначення фізичного, психічного, духовного, соціального здоров’я у неповнолітніх;
  - вести паспорт здоров’я гуртківця;
  - проводити просвітницьку роботу з валеологічного виховання та формування здорового способу життя.

Методичним підґрунтям для підготовки керівників гуртків з питань валеологічного виховання є компетентнісний і діяльнісний підходи. Компетентнісний підхід передбачає спрямованість процесу формування здорового способу життя на розвиток ключових компетентностей особистості, діяльнісний – культивування дієвої позиції

особистості з метою саморозвитку і самовдосконалення.

Основними організаційними формами роботи з підготовки педагогів є проведення:

- занять з валеології за програмою “Школа валеологічної освіти”;
- семінар-тренінг “Стежина “Здоров’я” як нетрадиційна форма валеологічного виховання [7];
- круглого столу “Інтерактивні методи формування здорового способу життя”.

Пропонуємо як приклад орієнтовну тематику програми для керівників гуртків “Школа валеологічної освіти”.

Орієнтовний тематичний план “Школа валеологічної освіти”

1. Валеологія – наука про здоров’я здорових (усього 2 год.)
2. Структурні елементи здоров’я (фізичне, психічне, соціальне, духовне) (усього 4 год.)
3. Традиційні методи оздоровлення організму (усього 4 год.)
4. Нетрадиційні методи оздоровлення організму людини (усього 4 год.)
5. Методи діагностики фізичного здоров’я (усього 4 год.)
6. Методи діагностики психічного здоров’я (усього 4 год.)
7. Життя – це рух (усього 4 год.)
8. Методи загартовування організму (усього 4 год.)
9. Раціональне харчування підлітка (усього 4 год.)

Усього 36 годин.

Кількість годин указана орієнтовно і залежить від можливостей та нагальних потреб закладу.

Вирішення зазначених суперечностей припускає як формування довготривалої стратегії, орієнтованої на підготовку високопрофесійних кадрів, які володіють сучасними технологіями формування валеологічної культури, так і розвиток системи навчання педагогів для оперативного вирішення проблем превентивної профілактики.

У нашому дослідженні узагальнено досвід навчально-методичного супроводу системи навчання керівників гуртків Бердянської станції юних натуралістів Запорізької області за програмою “Школа валеологічної освіти”. Ця програма дає можливість забезпечити реалізацію педагогічних умов, які були нами теоретично обґрунтовані, а саме:

- відображення сучасних підходів до розуміння здорового способу життя;
- використання інтерактивних форм навчання;
- усвідомлення та засвоєння керівниками гуртків форм і методів організації валеологічного виховання;
- активізація особистісного зростання керівника гуртка через процеси самопізнання, самовиховання та самовдосконалення;
- валеологічне виховання як невід’ємна частина навчально-виховного процесу в позашкільному навчальному закладі.

Педагог повинен виховувати стійку мотивацію до здоров'я і здорового способу життя в гуртківців. Ця діяльність може реалізовуватись не лише через проведення гурткових занять, але й через масові заходи (дитячі свята, туристичні походи рідним краєм, круглі столи, маршрути “стежини здоров'я”, ярмарок лікарських рослин тощо). Важливу роль відіграє власний приклад керівника гуртка як приклад здорового способу життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у дітей та молоді. Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 липня 2004 року № 605. – 15 с.
2. Оржеховська В.М. Педагогіка здорового способу життя. Проблеми освіти: Наук.-метод. зб. / Кол. авт. – К.: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти, 2006. – Вип. 48. – С. 3–7.
3. Свириденко С.О. Формування позитивного ставлення до власного здоров'я вихованців шкіл-інтернатів: структурно-функціональна модель // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: Зб. наук. праць. – К., 2005. – Вип. 8. – С. 322–326.
4. Соціально-просвітницькі тренінги з формування мотивації до здорового способу життя і профілактики ВІЛ/СНІДу / С.В. Страшко, Л.А. Животовська, О.Д. Гречишина та ін. / За ред. С.В. Страшка. – К.: Освіта України, 2006. – 260 с.
5. Сущенко Т.І. Позашкільна педагогіка: Навчальний посібник. – К.: ІДСО, 1996. – 144 с.
6. Шаповалова Т.Г. Програма гуртка “Валеологія”. Програми для творчих об'єднань позашкільних і загальношкільних навчальних закладів (соціально-реабілітаційний напрям): Навчально-практичне видання. – Суми: АНТЕЙ, 2005. – 240 с.
7. Шаповалова Т.Г. “Стежина “Здоров'я””: Методичні рекомендації (з досвіду роботи станції юних натуралістів м. Бердянська). – Б.: БДПУ, 2007. – 42 с.

УДК 378.126.663.001.76

Шовкун Л.М.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ВИКЛАДАЧІВ-АГРАРНИКІВ

У статті обґрунтовано основні організаційно-педагогічні умови розвитку професійної компетентності у викладачів вищих аграрних навчальних закладів.

В статтє обосновано основные организационно-педагогические условия развития профессиональной компетентности у преподавателей высших аграрных учебных заведений.

In the article substantiated the main organizationally pedagogical conditions of teachers' professional competence development in higher agricultural educational establishments.

Сучасна система вищої аграрної освіти спрямована на вирішення складних завдань формування кваліфікованого фахівця-аграрника відповідно до потреб суспільства та аграрної галузі з урахуванням нахилів, уподобань, вибраного рівня кваліфікації, світогляду. Для цього необхідно впроваджувати сучасні принципи організації

навчального процесу, удосконалювати зміст та структуру, форми та методи підготовки фахівців аграрного профілю шляхом широкого застосування сучасних інформаційно-комунікативних технологій навчання.

Проте ефективність формування майбутнього фахівця значною мірою залежить від викладача вищої аграрної школи, його загальної культури, ерудиції, педагогічних здібностей, професійної компетентності та майстерності. Саме він є основною рушійною силою суб'єкт-суб'єктної взаємодії у формуванні висококваліфікованого фахівця для сільськогосподарського виробництва. Викладачі вищої аграрної школи є своєрідною групою інтелігенції, яка виконує важливу соціальну роль з підготовки фахівців-аграрників. Педагогічна діяльність зумовлює необхідність постійного самовдосконалення та саморозвитку з метою підвищення своєї кваліфікації, формування професійної компетентності відповідно до вимог сучасної вищої аграрної школи.

Аналіз досліджень свідчить про наявність ґрунтовних теоретико-практичних праць щодо вивчення педагогічної діяльності, яка була предметом дослідження О. Абдулліної, Є. Барбіної, С. Сисоєвої, П. Лузана, О. Полозенко, Л. Хахули та ін. Зокрема О. Полозенко [6] досліджувала організаційно-методичні умови вдосконалення педагогічної діяльності викладача вищого аграрного навчального закладу, Л. Хахула – професійно-педагогічну адаптацію молодих викладачів вищих аграрних навчальних закладів [11].

Проте поза увагою дослідників залишилося визначення сприятливих організаційно-педагогічних умов для розвитку професійної компетентності у викладачів-аграрників, що закладає основу формування професійної майстерності та поступово в майбутньому переростає в педагогічну творчість викладача.

Проблемі потреб приділяли увагу багато вчених. Велике значення у вивченні цього питання мають теоретичні дослідження, в яких потреби розглядаються з точки зору фізіології та психології (А. Маслоу, Ф. Семюелс та ін.). Термін “потреба” передбачає ситуацію позбавленості чогось, як, наприклад, стан голоду або спраги, або брак об'єктів першої необхідності, зокрема житла, особистої безпеки або пізнавальної та соціальної стабільності. Але задоволення потреб означає набагато більше, ніж відповідь на біологічні або психологічні дефіцити. Більшість психологів уважають, що людські істоти керуються потягами до пізнання, зростання, домінування та розділу.

У “Філософській енциклопедії” потреба визначається як “стан організму, людської особистості, соціальної групи, суспільства в цілому, що виражає залежність від об'єктивного змісту, умов їх існування і розвитку, який є джерелом їхньої активності” [10, 327–328].

Потреби і мотиви є рушійними силами діяльності людини, адже діяльність починається лише тоді, коли виникає потреба щось змінити, коли людина не задоволена своїм становищем. У ролі